

## Odprto pismice slovenskim materam. \*)

Spisala Lujza Pesjakova.

Ko je Bog vstvaril človeku srce, vložil mu je vso obilnost čiste in svete ljubezni. Ljubezen, največi Božji dar, najprvo razodeva in obrača se pa do predrage matere. Mati je srcu največa dragotina, mati je obseg vse lepote in dobrine. Po materi steza zapuščeni otročiček svoje nježne rokce; „mati“ je prva beseda, katero njegova ustica izrečejo, in za vse prihodnje čase najslajša otročjemu srcu; materno naročje je detetu raj; materno podobe ne pozabi, če jo tudi gomila krije že dokaj let; spomin materni ga spremlja do konca dni in celó o smrti mu srce razveseljuje živo upanje, kmali in za vekomaj zediniti se z nepozabljivo materjo.

Ravno tako ljubezen dolžno je srce človeško svoji drugi materi, dragi domovini. Tudi to ljubezen globoko zapisala je z žarečimi črkami roka Božja v vsako srce, torej je ali bi saj imela biti neusahljiva, neugasljiva, neuvenljiva, neumrljiva.

Če pa hočemo umeti preljubo mater, treba je njen jezik umeti; zatorej poslušajte me, drage domorodkinje vse, zlasti pa matere vé, ktere najboljše spoznate, kaj je otrok materi dolžan, — podučujte sebe in svoje otroke v domačem govoru, v tem lepem in blagoglasnem jeziku, kateri nam podaja toliko neznanih lepot, da je nepopisljivo veselje globiti se v njegovo bogastvo. Kako čudovit je ta jezik v svoji čisti popolnosti, kako je enojen, ravno zato pa zvišan in veličastveni, ker le v enojnosti je prava velikost in največa krasota.

Dobro veste, ljube domorodkinje, da ste zvezane s tem jezikom, posebno pa čutite trdno to vez v tuji deželi, kjer Vam gotovo neizmerna radost v srcu zaigra, kadar se Vam nenadoma oglasi sladka beseda mile nam domovine.

Vtisnite si torej v srce resni ta opomin ene zmed vas, kateri je bil ljubi domači govor vedno sladak, ktera pa lepoto in milino njegovo še le zdaj pozná, ko se ga uči; — ljubite in gojite ta jezik, ki je vednega lika in goreče ljubezni visoko vreden; saj čislate same sebe čislaje jezik predrage svoje domovine.

### O občinskih ali farnih knjižnicah.

Govoril v mariborski čitavnici pri besedi 17. aprila dr. J. Vošnjak.

Slavno društvo! Izvolil sem si za predmet svojega današnjega govora stvar, o kateri se je že večkrat v „Novicah“ pisalo in ktera je že tu pa tam po naši domovini v djansko življenje vpeljana in se povsod dobra in životna skazuje.

Vedno se govori o silni potrebi vsesplošne narodne omike; vsakdo spozná, da brez občne omike ni občnega blagostanja. Vsakdanja skušnja nam kaže žalostno resnico, da neomikani, pa skor še hujše na pol omikani ljudje so skoz in skoz materialisti, katerih misli ne sežejo čez okusno jéd in dobro pijačo. Taki ljudje ne poznajo višega od same svoje osebe, in ne le, da v svoji nemarni sebičnosti najmanjšega dela ne storijo za občni blagor, še tudi zasmehujejo vsacega, kdor se trudi in boruje za višje ideje.

Le omikan človek je zmožen, vse kar zná in ima, vse svoje vedenje in premoženje, in če je treba, tudi svoje življenje posvetiti ideji, za katero gorí. In kakor posamezen človek bo tudi le ta narod vsikdar pripravljen, vse darovati za blagor svoje domovine, ktereга

državljeni na najvišji stopnji omike stojijo. In tak narod, če tudi majhen, je nepremagljiv, dokler omika ne preskoči v prenapetost in mehkužnost.

To nam spričuje vsa zgodovina. Grki, le mala peščica, ustavljali so se navalu neštevilnih Perzijanov in zmagali so; samo tristo Špartancev stalo je pri termopilski soteski, pa teh tristo vsaki bil je Špartanec z dušo in telesom in je radosten žrtoval svoje življenje v brambo domovini proti napadu tisoč in tisoč Perzijanov. Ne eden ni béžal — padli so vsi za dom, za narod, ker so se zavedili svetega svojega posla. Omika in narodnost ste sestrí, ki se ne daste ločiti ena od druge; zakaj omika je le mogoča po edinem naravnem poti narodnega jezika, in bolj ko bo narod izobražen, tem gorkejša bode ljubil, častil in hranil svojo narodnost.

Pa kaj govorim o potrebi narodne omike? Saj ni nobenega med nami, da bi je živo ne občutil. Znané so tudi pota, po katerih se izobražujejo narodi.

Prva podlaga omiki so dobre národne šole. Da naše šole še niso tako osnovane, kakoršne bi imele biti, ta žalostna resnica je vsacemu znana. In še v te šole se otroci le neredno pošiljajo, in ko le malo odrastejo, morajo celó domá ostati in pomagati pri poljedelstvu. Ni čuda, da v kratkem času spet vse pozabijo, česar so se v šolah naučili, in da sčasoma še brati več ne znajo. In vendar so naši kmetje večidel ukaželjni in kaj radi kako mikavno ali podučno knjigo prebirajo. Pa razun kake stare molitvene ali zamazane šolske knjige ne najdeš lahko druge po kmečkih hišah. Ni tudi kmetu, kateri na samoti živi, zameriti, da si ne priskrbi dobrih knjig, ker za-nje še ne vé ne. Tudi je cena nekterih knjig precej visoka, da si jih ne more kupiti človek, ki ga od leta do leta večí davki pritiskajo. Kar pa posamnemu ni mogoče, to se lahko zgodi po združení moči cele občine ali fare. Kaj lahko se ustanoví in v vedno boljšem stanu zdržuje knjižnica po pripomoči vseh farmanov, in stroški, ki posamnega kmeta zadenejo, so res tako nizki, le kaci 30 nov. kr. na leto, če je le 50 udov, da jih lahko nosi.

Osnovale so se take knjižnice že tu pa tam po slovenski zemlji in povsod, kjer so, so se krepko vkoreninile in žlahni sad omike svojim društvenikom darujejo. Treba pa bi bilo, da bi vsaka županija ali fara imela svojo knjižnico in zanašamo se na naše domodne gospode duhovnike, da bodo to za duševni napredek našega naroda prevažno stvar v svoje roke vzeli in si prizadevali, po vseh farah taci knjižnice ustanoviti.

Naj še v kratkem povem načela, po katerih bi se ravnavalo pri teh knjižnicah. Pravila bi na pr. takele bile:

1. Udje prostovoljno pristopajo in plačujejo vsako leto po 30 kr. nov. dn.
2. Za to plačilo pa bi se izposojevale iz knjižnice po vrsti vse knjige, pa nikoli več kot ena naenkrat.
3. Izposojeno knjigo smejo obdržati najmanj 14 dni in najdalje dva mesca; čez dva mesca pa nikoli.
4. Za ta čas, ko knjigo domá imajo, jo morajo kolikor mogoče varovati, da se ne zamaže ali raztrga. Posebno oškodovanje ali celó zgubo kakošne knjige mora bravec v denarju povrniti.
5. Bravec knjige nikomur družemu ne sme izposojevati, ampak prebrano naj nazaj prinese, da jo tudi drugi bravci dobivajo.
6. Kdor do konca leta ne plača letnine, ne dobiva več knjig in odneha ud knjižničin biti.
7. Doneski in stroški se po vrsti zapišejo na svojem mestu v zapisniku in se po končanem letu seštejejo. Z gotovino pa se naročijo časniki in kupujejo knjige. Te se pa morajo poprej vezati, preden se izposodijo.

\*) Naj bi to pismice bilo vsem materam našim svetinja, ktero si položé pred se tako, da jih vsaki dan opominja svetih dolžnosti njihovih!